

UN MAR DE PLÀSTIC

Dossier pedagògic

UN MAR DE PLÀSTIC

Les vergonyes d'un Estat sempre s'amaguen sota l'estora. Al voltant de les costes d'Almeria, l'estora està feta de plàstic. Una estora de 30.000 hectàrees que es pot veure des de l'Estació Espacial Internacional, però que estranyament sol ser invisible en distàncies curtes. Sota el plàstic s'hi amaga la més gran de les vergonyes, no només de l'Estat espanyol i de la península Ibèrica, sinó de tot Europa.

Milers de persones han arribat a les costes andaluses des de finals dels anys vuitanta provinents del Magreb i l'Àfrica subsahariana. Després de les fronteres físiques arriben les fronteres legals i socials. Des de la Llei d'estrangeria fins al rebuig social tot l'entramat racista i capitalista és responsable que el mar de plàstic avui sigui el que és.

Carbassons, maduixes, tomàquets cherry gerds, mores... són alguns dels productes que es cultiven a aquest territori, i són milers de tones d'aliments els que arriben a casa nostra, de millor i pitjor qualitat, molts. Però en quines condicions s'han recollit aquests aliments? Qui treballa als camps? On viuen? Quant cobren?

Sota el plàstic hi viuen i hi treballen persones. Sota el plàstic hi moren i hi neixen persones condemnades, en molts casos, a no poder-ne sortir. L'esclavatge del segle XXI té forma d'assentaments i camps on s'explota qui recull la fruita i la verdura que arriba als nostres plats i que sostenen un dels principals pilars econòmics d'aquesta riba del Mediterrani.

Qui està disposat a esllomar-se per 2 € l'hora? Qui vol treballar de sol a sol amb la incertesa de no saber si cobrarà per la feina feta o de si aconseguirà regularitzar la seva situació? A qui se li estan robant i vulnerant de manera sistemàtica els drets? La resposta mira cap al sud, mira al mar. De l'aigua al plàstic, i del plàstic al prestatge del supermercat o a la fruiteria. Un (eco) sistema que enriqueix només unes poques persones i que està cultivat amb el patiment de moltes.

L'EXPOSICIÓ

L'exposició "Un Mar de Plàstic" ens proposa diferents espais per tal de reflexionar sobre la naturalesa d'aquest ecosistema que s'amaga sota el plàstic. Un recorregut per entendre com és, qui hi viu i hi treballa i el perquè de l'existència d'aquest espai a ple segle XXI.

El projecte i aquest dossier, pretén generar també espais de reflexió personal i col·lectiva sobre l'acte de consumir de manera responsable i conscient.

Part 1: Com és el Mar de Plàstic.

Més enllà de ser un espai físic enorme i cobert per una manta de plàstic blanquinós, l'anomenat "Mar de Plàstic" és l'horta d'Europa. És l'espai de cultiu d'hortalisses més gran del continent i el màxim proveïdor d'algunes de les verdures als països del nord, especialment Alemanya.

La seva ubicació a la riba del Mediterrani més propera al continent africà, fan d'aquest un espai rendible econòmicament, pel que fa a condicions climàtiques (més de 3000 hores de sol anuals) i de mà d'obra barata. Malgrat que és una regió que està patint una desertificació accelerada i les conseqüències del canvi climàtic es fan evidents, el cost de la terra fa que l'espai molt accessible i conseqüentment explotat fins a deixar-lo pràcticament incultivable. Al contrari del que podria semblar més lògic, el Mar de Plàstic no deixa d'expandir-se des dels anys 60, cobrint així una zona de més de 30.000 hectàrees actualment. Actualment, representa el 43% de terreny cultivat sota hivernacles a tot l'estat.

Els productes més destacats cultivats al Mar de Plàstic són les tomates, el pebrot, el carabassó, l'albergínia, el cogombre, el meló i la síndria.

Part 2: Qui treballa al Mar de Plàstic

Al Mar de Plàstic hi treballen milers de persones, moltes d'elles en condicions clarament fora de la legalitat i mancades de dignitat. Malgrat que algunes empreses aposten per dignificar la feina i mantenir unes condicions laborals dignes, moltes de les persones que planten, tracten i cullen la verdura ho fan a canvi d'un sou precari i unes condicions fora de la legalitat.

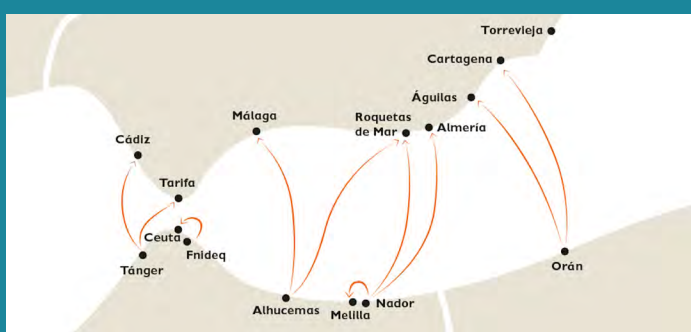
El Mar de Plàstic està situat en l'anomenada "frontera sud" d'Espanya. Una de les vies més importants d'entrada de persones migrades a Europa. Aquestes persones que migren en busca d'un futur millor són les que acaben treballant en situacions precàries als hivernacles.

LA FRONTERA SUD

Què és?

Anomenem Frontera Sud de l'Espanya a la costa andalusa, les ciutats autònomes de Ceuta i Melilla i les Illes Canàries. Principalment, aquesta frontera està marcada pel Mediterrani, però a les ciutats autònomes de Ceuta i Melilla és una tanca militaritzada que marca la frontera.

Cada any milers de persones intenten creuar aquesta frontera cap a Europa en busca d'un present millor. Malgrat que alguns ho aconsegueixen, molts perden la vida pel camí. Aquesta és una de les fronteres amb més mortalitat del món.

Dades: ONG Caminando Fronteras 2022
 2.390 víctimes a les rutes d'accés a Espanya
 75 víctimes al mar d'Alborán
 25 víctimes a l'estret de Gibraltar
 464 víctimes a la ruta d'Algèria
 1.784 víctimes a la ruta de les Canàries
 228 dones
 101 infants

Links d'interès.

[Save the Children](#)

[En aquest lloc web hi podreu trobar dades, mapes, rutes migratòries... material actualitzat i contrastat que de ben segur pot ajudar a comprendre la realitat de la frontera sud espanyola.](#)

[Informe: “Derecho a la vida 2024” de la ONG Caminando Fronteras](#)

[Caminando Fronteras és la principal ONG independent que treballa a la frontera sud espanyola, en els seus informes s'hi pot trobar informació actualitzada i detallada.](#)

Part 3. La vida als assentaments

(Text: Sara Montesinos)

assentament

1 m. [LC] [ECT] [AD] Acció d'assentar o d'assentar-se; l'efecte.

Albaricoques, Paula i Atochares són alguns dels noms que bategen aquests no-llocs que podrien ser barris. Barris on governa, des de fa ja massa anys, la misèria, la hipocresia i l'explotació. Barris on els treballadors i les treballadores de diversos punts d'aquest mar de plàstic s'han assentat per, com a mínim, construir-se un sostre amb més plàstic.

Milers de persones viuen i malviuen en assentaments distribuïts per les més de 30.000 hectàrees que conformen el mar de plàstic. Milers de persones amuntegades en rotondes, esplanades o petits trossos de terra sense explotar.

A alguns hivernacles i naus s'hi pot arribar caminant, tot i que no sempre. També hi ha qui fa servir la bicicleta, malgrat que els camins no estiguin gaire preparats. Alguns assentaments tenen carrers, una planificació urbanística pròpia de l'exemple de Barcelona; d'altres han anat creixent en cercles. Hi ha barraques de plàstic; altres són de fusta, i algunes fins i tot han reciclat portes de qui sap on. També s'hi troben antics masos que fan de sostre, contenidors de mercaderies o remolcs de camió. Qualsevol cosa val quan l'alternativa és la intempèrie.

I qui hi viu, aquí? Majoritàriament, persones migrades del continent africà. Concretament del Marroc, d'Algèria i de l'Àfrica occidental. Moltes d'elles van arribar per la mateixa costa andalusa en embarcacions precàries. D'altres fins i tot han voltat per l'Estat espanyol cercant feina i han acabat de nou al mar de plàstic.

Viure als assentaments és un peix que es mossega la cua. Qui viu al mar de plàstic ho fa en una situació administrativa irregular i treballa sense contracte. Davant la impossibilitat d'empadronar-se a les barraques, aquesta roda de la irregularitat eternitza la seva situació. Sense papers no hi ha contracte, ni accés a l'habitatge ni a molts serveis públics, com la sanitat i l'educació.

La vida als assentaments és la desposseïció absoluta de drets. L'aigua, l'electricitat, el clavegueram, el transport públic... Qualsevol subministrament o servei quotidià esdevé impossible aquí. Llistar els drets vulnerats als assentaments és una tasca que pot esdevenir infinita. Potser la pregunta seria al revés: es pot exercir algun dret vivint als assentaments del mar de plàstic?

Amb tot, els efectes d'aquestes vulneracions són ben visibles. La manca d'accés a la sanitat pública, la impossibilitat de seguir una alimentació correcta, la falta d'aigua potable i la insalubritat de l'espai físic tenen conseqüències devastadores en la salut de la població que hi viu.

Que als assentaments hi visquin principalment persones migrades ja demostra el brutal i violent racisme social i estructural d'aquest país i de l'Estat espanyol. Tot i això és important no obviar que en aquests nollocs també hi viuen moltes dones. La violència racista se suma a la masclista, i això fa que els assentaments siguin, a la vegada, forats negres per a la violència sexual, embarassos no desitjats o sense accés a la salut pública, el treball sexual forçat i la inseguretat.

També hi viuen infants, amb moltes dificultats per a l'escolarització, en un context d'insalubritat, infraalimentació i pobresa, entre d'altres.

La situació geogràfica dels assentaments, alguns amagats entre hivernacles i d'altres ben visibles en carreteres interurbanes, fa que la marginalitat d'aquests llocs creï un ecosistema propi. Evidentment, amb les seves conseqüències. El silenci del plàstic mogut pel vent diu moltes coses, però, sobretot, crida indiferència.

Hi ha persones que viuen aquí des de fa més de vint anys. Vint anys de producció agrícola a més de 30.000 hectàrees d'explotació, esclavatge, violències i misèria. Vint anys d'impunitat per als responsables i còmplices d'aquesta situació que, com sempre, tenen noms i cognoms.

ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

ACTIVITAT 1. UNA NEVERA DE TEMPORADA

Fer una llista dels productes frescs de la nevera de casa, comparar-la amb la el calendari de productes de temporada de la Generalitat de Catalunya.

Treure conclusions a nivell grupal: Estem comprant de manera responsable d'acord amb la temporada anual i la proximitat?

ENLLAÇ CALENDARI MÉS CALENDARIS

Generalitat de Catalunya
Departament d'Agricultura,
Ramaderia, Pesca i Alimentació
Direcció General d'Alimentació,
Qualitat i Indústries Agroalimentàries
Sub-direcció General d'Indústries i Qualitat Agroalimentària

Calendari de productes de temporada de fruites												
	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Clementina	Gener	Febrer								Setembre	Octubre	Novembre
Satsuma	Gener	Febrer								Setembre	Octubre	Novembre
Mandarina	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig							Desembre
Taronja navel	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig					Octubre	Novembre	Desembre
Taronja blanca			Març	Abril	Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembre			
Poma Golden	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Pomes grup vermelles	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig				Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Fuji	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig						Novembre	Desembre
Reineta	Gener	Febrer	Març	Abril					Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Gala	Gener	Febrer	Març					Agost	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Pera Llimonera							Juliol	Agost	Setembre	Octubre	Novembre	
Ercolini							Juliol	Agost	Setembre	Octubre	Novembre	
Williams							Juliol	Agost	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Blanquilla	Gener	Febrer	Març	Abril			Agost	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre	
Conférenc	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Pruna					Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembre			
Préssec						Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre		
Nectarina						Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre		
Albercoc					Maig	Juny	Juliol	Agost				
Maduixot		Febrer	Març		Abril	Maig	Juny					
Girera					Abril	Maig	Juny	Juliol				
Figa							Juliol	Agost	Setembre	Octubre		
Raim									Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Nespra				Abril	Maig	Juny						
Calendari de productes de temporada d'hortalisses												
	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Patata primerenca				Abril	Maig	Juny						
Patata tardana											Novembre	Desembre
Ceba	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Calçot	Gener	Febrer	Març	Abril								
All tendre	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig					Octubre	Novembre	Desembre
Porro	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig	Juny			Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Mongeta verda				Abril	Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre	Novembre	
Faves	Gener	Febrer	Març	Abril								
Pèsols	Gener	Febrer	Març	Abril						Octubre	Novembre	Desembre
Espinacs	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig	Juny				Octubre	Novembre	Desembre
Bleda	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Enciam	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Escarola	Gener	Febrer	Març	Abril					Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Tomàquet					Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Pastanaga	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Pebrot							Juliol	Agost	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Carxofa	Gener	Febrer	Març	Abril						Octubre	Novembre	Desembre
Api	Gener	Febrer	Març						Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Albergínia						Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Carbassó				Abril	Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Col	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Col-i-flor	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig				Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Broquil	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig				Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Cogombre				Abril	Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Meló					Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre		
Sindria						Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre		
Calendari de productes de temporada de la pesca												
	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Maire	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig	Juny	Juliol					
Selitó			Març	Abril	Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembre			
Galera	Gener									Octubre	Novembre	Desembre
Sipla	Gener	Febrer							Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Llenguado	Gener		Març	Abril					Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Gamba				Abril	Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembre			
Sardina				Abril	Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Calamar									Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Sonso			Març	Abril	Maig	Juny	Juliol	Agost				
Bonítol									Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Verrat						Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre		
Lluç	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Escórpora					Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre		

ACTIVITAT 2. MAPA DE LA NOSTRA ROBA

Mirar la procedència d'una o dues peces de roba portem posades i senyalar-ne el país a un mapa del món amb un gomet, punt, xinxeta...

Anàlisi i debat sobre la globalització i la manufactura de l'indústria tèxtil a països en vies de desenvolupament.

ACTIVITAT 3. PREGUNTES SOBRE EL CONSUM RESPONSABLE

Debat grupal sobre les preguntes que ens planteja l'exposició "Un mar de plàstic".

Mires l'origen de la fruita i de la verdura que compres?

Has pensat mai que l'acte de consumir
és un acte de responsabilitat?

Creus que som conscients de com se sustenta
el nostre model de vida?

ACTIVITAT 4. DRETS HUMANS

Un cop vista l'exposició, lectura dels articles de la Declaració Universal dels Drets Humans i identificació dels drets vulnerats al voltant del Mar de Plàstic.

[DECLARACIÓ UNIVERSAL DELS DRETS HUMANS](#)

BIOGRAFIA AUTOR

Martí Albesa i Castañer

Olot, 1988

Fotògraf i videògraf des del 2010, sempre a prop del reporterisme.

Com a freelance ha treballat a Nació Digital i al Diari Jornada, i ha publicat en mitjans nacionals com l'Ara, El País, La Vanguardia i La Directa, i internacionals com La Gaceta de México, entre d'altres. El 2019 va guanyar el Premi Joves Fotògraf(e)s de la Diputació de Girona amb el projecte "La frontera sud a l'ombra del nord", el qual va estar exposat a diversos espais i certàmens com el Festival Off de Perpinyà, la Biennal de Fotografia Xavier Miserachs o el Festival Fine Art.

Després de la realització de dos documentals a Grècia els anys 2017 i 2018 sobre la crisi d'acollida arran de la guerra de Síria (Eko385 i Més enllà dels camps) va fundar l'Agència Talaia juntament amb la periodista maresmenca Sara Montesinos, el 2019. En equip han treballat cobrint diverses rutes migratòries d'entrada a Europa i han centrat la seva atenció en la frontera sud espanyola. Aquesta feina els ha portat a documentar situacions al Marroc, Ceuta i Melilla, les Canàries i el litoral andalús, i n'han sortit treballs com la sèrie documental 18+1: un jovent que camina (guardonat als Premis Carles Rahola 2019 i guanyador del Premi a la Diversitat en l'Audiovisual del CAC), el llibre de literatura juvenil Tan sols viure i la instal·lació de gran format MURS, estrenada al Festival Lluèrnia d'Olot, entre d'altres reportatges, articles, exposicions i col·laboracions.

Fora de la temàtica de les rutes migratòries també són autors del documental Sangita per al programa "30 Minuts", de TV3, i Consum conscient a Catalunya per al programa "Latituds", del Canal 33, conjuntament amb la també sòcia de l'Agència Talaia Claudia Frontino.

Martí Albesa ha tingut sempre un contacte molt estret amb la ciutat d'Olot i amb la comarca fent fotografies tant de la vida diària a través de Nació Digital Garrotxa com cobrint esdeveniments culturals com el festival MOT i el festival Sismògraf i realitzant documentals com Dones de la Vall II amb l'Ajuntament de la Vall d'en Bas i l'Institut Català de les Dones. A més, forma part del teixit associatiu de la ciutat ja que està vinculat a entitats com el Pim Pam Pum Foc.